

Gamle Skikke i Vester Han Herred.

Af Jens Damsgård, Klim

I.

NÅR man fra Hjørring Amt kommer ind i Vester Han Herred træffer man på et meget vildt udseende Landskab, en Række af sammenhængende svære Hedebakker, de såkaldte Hingelbjerg høje, der mod Nord fortsættes i Klitterne ved Svinkløv Plantage. I Hjordtal Sogn, et af de på gamle Minder rigest i V. Han Herred, går en Række Kridtbjerger ud mod Havet. Fra Hingelbjerg højerne ser man mod Syd St. Jørgensbjerg i Kettrup Sogn. Disse Bakker skråner mod Vest jævnt ned mod den store Slette af Moser og Kærstrækninger, der indbefatter hele den midterste og østlige Del af V. Han Herred.

Fra Svinkløv til Bulbjerg strækker Klitbakkerne og Kridtbjergene sig som flere jævntslåbende Bjergkæder. Majestætisk og bydende står de der; "Klim Bjerg" og "Torup Kløv", og skuer næsten trodsigt ud over Lyngtoppene og Gyvelbuskene og det Småkravl af Menneskebørn, der arbejder ude på Markerne. Og de små Gran og Fyr henne i Torup og Klim Klit titter så underlig skælmsk forsagte op mod Toppen at Bakkerne. Efter at have sænket sig ned i Klim, Torup og Vust Sletter hæver Landet sig atter op til en høj Bakkeryg, der indfatter hele den nordlige Del af Halvøen *Hannæs* og fra Syd til Nord løber omtrent midt igennem Halvøen.

Denne Bakkeryg, der ligesom deler Landet falder nogenlunde jævnt mod Øst og Vest. *Hannæs* er den ejendommeligste Del af Hanherred, og den Del, der har givet Herredet Navn. Velbyggede Bøndergårde ligger spredt mellem Bakker og høje, og den oplyste, selvbevidste *Hannæs* bonde sidder der i rolig Tryghed og lytter til de hule Drøn fra Havet bag Sandbjergene. Men inde bag Sandbjergene, hvor man i Blichers Dage vandrede som på "en uhyre Kirkegaard", har Menneskekunst fremtryllet de nydelige Plantager ved V. Torup og Svinkløv. Menneskekunst! Ja, det kan en stille Sommerdag synes, som om det alt er Kunst herude. Men det er kun Naturen, der hviler. Vent til Høsten er forbi, og Trækfuglene drager mod Syd, så rejser Naturen sig i sin Vælde. De frådende Bølger vælter sig vandtunge mod Land og sender Skum i store Flager ind over Plantagerne, mens Stormens Hyl blandes med Bølgernes Drøn. Når Natten er mørk, og Lynet blænder øjet, mens Regnen plasker, og Tordenen ruller, da forstår man, hvad det koster Mennesker af Arbejde at binde ødelæggelsens Klitkonger med Trærøddernes sejge Bånd.

Men der kan også være dejligt derude, når Solens strålende Skive sender sit Guldbunk ned over den unge Plantnings jomfruelige Skønhed, hvor endnu ikke Badehotel og Pavilloner og påtrængende Badegæster har gjort Skønheden kedelig moderne. Før Fjerritslev-Thisted Banen

blev åbnet i 1904, var Vester Han Herred uden Sammenligning Danmarks mest afsidesliggende Egn. Denne Afsideshed har haft sin store Indflydelse ikke blot på Folkekarakteren og Folkelivet i det hele, men også på den store Fattigdom på *samlede* skrevne Minder. Når jeg i nogle År har syslet lidt med Vester Han Herreds Topografi og Historie, så har denne Fattigdom ofte fristet mig til at opgive Arbejdet. Fra en kendt Arkivar modtog jeg således for ca. 5 År siden et Brev, hvori han blandt andet skriver: "Jeg har spekuleret svært på at finde noget mere til Dem om Vester Han Herred, men der er vist *aldeles ingen* Litteratur udover de spredte Oplysninger i "Samlinger til jydsk Topografi og Historie", der må kunne findes. Altså, der må tages fat *helt forfra*, d.v.s. med Studier på Stedet og i Arkiverne. Det er en hård en."

Nå, det blev dog alligevel en hel Del, jeg fandt, og jeg er bleven klar over mer og mer, som jeg har syslet med Sagen, at her er gemt store Skatte vedrørende denne ejendommelige - ja, måske ejendommeligste - Egn i vort Fædreland.

Foruden en Del utrykte Kilder har jeg benyttet: Brinch Sejdelin: "Hjørring Amt", C. Djørup: "Thisted Amt", Falbe Hansen: "Landboreformerne", Samlinger til jydsk Topografi og Historie, O. H. Wulff: "Vendelbo Stifts Historie i statistiske Bidrag", Begtrup og Bergsøes Skrifter, Suhms Samlinger, Troels Lund: "Dagligt Liv i Norden" samt J. P. Jørgensen: "Vore Landkommuners Forvaltning".

II.

Nu om Dage er der vist grumme lidt Forskel på Sæd og Skik og Levemåde i Han Herred og det øvrige Thisted Amt, men således har det ikke været i ældre Tid.

Indberetningerne til Ålborg Stiftsbog 1690 samt de ældre Præsteindberetninger fra 1553, 1571 samt 1625 viser tydelig den store Forskel på Levemåde i Thy og Hanherred. Thyboerne levede indtil Overdådighed godt. Han Herred-Bonden sultede mangan Gang.

Aagaard skriver om Thyboerne: "Næppe gives noget Sted, hvor Bonden lever bedre end i Thy. God Mad og stærk øl søger enhver at skaffe på sit Bord. I Høstens Tid spiser Bonden 6-7 Gange om Dagen." Hvad Brinch Sejdelin skrev for 100 År siden om Vendelboerne passer også for den Tid på Hanherred. Bondens Nøjsomhed gik så vidt med Hensyn til Mad og Drikke, at man måtte blive mismodig

derover, om den ej var aldeles nødvendig, når han skulde svare enhver sit. Om Sommeren bestod hans Søbemad bestandig af Mælk, sød eller sur, og hans Drik af Valle. Oksekød og Flæsk solgte han, men af Fårekødet beholdt han det meste for sig selv. Lidt tørret Fisk dyppet i Madfedt var den almindelige Eftermad. Til de kogte Kartofler brugte han lidt Salt. Saltede Sild var i ældre Tider også ret almindelig. Han Herred-Bondens øl var så tyndt, at Folk fra Thy sagde derom: "I Han Herred brygger man på den Måde, at man binder 5 Maltkorn til det ene Ben af Drågien (Andrik) og en Stilk Maløwt (Malurt) ved det andet. Efter at han så har sejlet gennem Dammen, øser man øl deraf. Ved Højtider og Festligheder lader man ham sejle to Gange gennem Dammen."

Endnu så sent som 1820 skal dette Ord have været almindelig i Thy. Omkring ved 1800 lærte Folk i Han Herred dog at brygge øl, så Thyboerne har været for hårde ved dem.

Men der var ganske vist en Fejl ved deres øl, den nemlig, at de ikke kogte ølurterne. Årsagen var vist dels den, at øllet ikke ved Kogning skulde tabe sin Sødme og Kraft, måske også for at spare på Ildebrændsel. Mange Steder var der ret knapt med Brændsel også fra gammel Tid. I 1690 skriver Sognepræsten i Kærup (Tømmerby-Lild) således i en Indberetning til Vendelbo Stiftsbog: "Ildebrand af Tørv og Lyng findes her intet, som snart dygtigt og tjenligt er, men hvis som i så Måder behøves skal købes på andre Steder og hentes med Hest og Vogn 1 Milsvej". Degnen skriver: "Ildebrand kan ej andet bekommes end nogle usle Sandtørv, som graves i Fælledet og snart intet er tjenlig."

Bygningerne bestod af norsk Fyr eller Grantømmer. Stolperne var sat på Kampesten. Væggene var klinede. Disse Forhold vedblev helt op til 1840-50. Husene var lave, kun 7-8 Alen brede. På Rolingen (Råling, Stuehus) var forskellige Udsbud. Kun lidt var der pyntet på Husene. Indvendig var de ringe, lave og med indknebnede Værelser, Lergulve, små Døre og Vinduerne ikke til at åbne. Køkkenet og Bryggerset var uden Loft. Efterhånden som Skovene forsvandt og Tømmeret blev dyrere, måske også andre ukendte Forhold trådte til, afløstes Stolperne og de senere Væg bjælker af tyndere Spir, de såkaldte "Suler". Tagbedækningen bestod de fleste Steder af Græstørv og Lyng (Suhms ny Samlinger III 186, Samlinger til jydsk Topografi og Historie II 132). Rør brugtes mest på Hannæs.

I 1690 skriver Sognepræsten til Øsløs-Vesløs-Arup, N. Stenstrup, om Præstegård og Anneksgårde: "Her var i Præstegården i Øsløs 6 gamle, rådne Huse, som jeg har af ny måttet lade ombygge." Anneksgården i Vesløs By bestod i Følge samme Indberetning af 2 Huse, "et Rolingshus på 7 Bind og en Lade med Stald i Enden 9 Bind," begge for kort Tid siden (1685) opbyggede. Landgildet skulde være 6 Tdr. Byg, 3

Tdr. Havre, 1 Skovsvin, 1 Pd. Smør og noget Arbejde efter Lejlighed. Anneksgården i Arup bestod samme År af et Rolingshus på 11 Bind og 1 Lade på 4 Gulve og 1 Lo. Ved Enden deraf en liden Stald til 5 Høveder. Østen i Gården et lille Hus af Tørv til Fæ og Får. Landgildet var her 6 Tdr. Byg, 4 Tdr. Havre, 1 Skovsvin, 1 Pd. Smør og noget Arbejde efter Lejlighed. Der var trange Tider på Hannæs den Gang, hvilket man får et klart Indtryk af ved at læse den sidstnævnte Indberetning samt den fra Tømmerby-Lild samme År. Fra Øsløs lyder Klagen således: "Sær formindskes Afgrøden på Marken, formedels Bøndernes store Armod, som ikke have Kvæg til Jordens Gødning og Dyrkning, sær vorder der jo mer og mer øde, så som i dette År ere i Øsløs By 6 af de bedste halve Gårde blevne slet øde, foruden det som tilforn var ødt både der og i de andre Sogne. Desforud en af det, at Sæd en (Rug, Byg, Havre og Blanding) sås konfuse imellem hverandre her på Markerne, kan man ej lettelig tælle på Ageren¹) hvorudover man må lade Bonden råde selv og mister derover ikke aleneste al Foringen, men endog hos mange den ringe Del af Korn, som udloves; thi den største Del er jo forarmet og forborget, at deres Avling bortføres af andre, som forud har lejet og købt den af dem for Penge og Korn til Skatter og Underholdning; når nu Præsten kræver, haver de intet at give, hvorved jeg får utrolig Skade. Sognepræsten i Kærup klager sig også gudsjammerlig.

Der findes i begge hans Sogne (Tømmerby og Lild) en stor Del Bønder så hel forarmede, og det bliver værre Tid efter anden. Lild Sogn bliver ødelagt af Sandflugt og Tømmerby af store Udgifter og Misvækst. Ryttergodset her i Sognet "er moxen øde, og de fattige Folk, som derpå bo, formedels deres Armod ikke i belejlig Tid med andre kan få deres Jord besået eller komme til deres fulde Sæd, for de lide Mangel på Korn til at så og intet have at købe for, hvorudover deres Afgrøder bliver ringe og vog, så Præsten hos dem lidet og snart intet Tiende kan bekomme".

III.

Sandflugt klages der ikke over i den gamle Indberetning fra 1553, da var Skovene endnu ikke ødelagte helt, men under Krigene afbrændes en Del af dem og allerede 1671 omtales Sandflugt i Klim, Torup og Vust. I en Indberetning fra Sandflugtskommissionen i 1680 om Vust Sogn skrives: "Vi fandt Molbek og Blegsted (Mølbæk og Bliksted), som fra Vesten haver dagligen Skade af Sandet, som kommer fra Havet og Klitterne, hvilket haver næsten ruineret deres Eng og Fædrift, og en Del af Agerjorden fandtes opfyldt med Sand, så haver vi efter slig Beskaffenhed befundet denne

---

¹ Tages den Tiende, som Præsten havde Ret til at tage på Ageren.

så at kunne taksere Ellitsbøl 2 Tdr., Molbek 2 Skpr., Blegsted 3 Tdr. 6 Skpr.

I 1689 skriver Sognepræsten:

”Snart den halve Part af Markjorderne, synderlig i Klim og Vust ligger straks ved Klitten og årlig af Sand fordærves.”

Sandflugten var en ren Plage for Hanherred. Noget var det Beboernes egen Skyld, idet de i Følge Præsteindberetningerne tog Lyng og Tørv ude i Klitten. Der var nemlig ingen Opsyn, og så gik det som det kunde. Ved Rescr. af 5te Oktober 1706 skete her dog en Forandring, idet det blev påbudt Herredsfogderne, at de ”under Proprietærernes og Regimentssskrivernes Inspektion skulde føre et jævnlige Tilsyn med Fredens Overholdelse i Klitterne i Overensstemmelse med Forskrifterne i Dansk Lov 6-17-29.”

Endelig organiseres der et indgående offentlig tilsyn med Klitterne, ja, med hele Sandflugtsvæsenet. I

Kommissionsindberetningerne klages der ofte over Beboernes Efterladenhed med hensyn til Udførelsen af de lovbefalede Pligtarbejder i Klitterne. Mærkelig nok var Vustboerne i gammel Tid meget kritisk anlagte overfor kongelig Majestæts Forordninger og Embedsmænd. Det skal således være Vustboernes Skyld, at Sandflugtskommissær Petersen i 1702 ansøgte Kanceliet om at få en Uniform, for ”en sådan vil have en ikke ringe Indflydelse på den ringeste Del af Bondestanden.” Af Hr. Petersens Skrivelse, der opbevares i Rigsarkivet, har jeg noteret følgende vedrørende Uniformen:

”Vi give os derfor den underdanige Frihed at udbede det høje Kollegium ville tage denne Sag i tjenstligst Overvejelse, ligesom vi også tillige give os den Frihed at lade følge en Tegning til en sådan Uniform, hvilken Uniform vi underdanigst indstiller til det høje Kollegiums gunstbehagelige Omdømme om ikke kunde være passende således: *En lysegrøn Kjole med gule Knapper, rød Krave og Opslag med Guldsporer på og en Guldepaulet på Skulderen, hvid Vest, mørkeblå Pantelone med Guldtræder i Sømmene, Halvstøvler med Sporer, rund Hat med rød og hvid Kokarde og en rød og hvid fjer nedlagt om Pullen.*”

Se, det var da en Uniform, Vustboerne vilde kunne kende! De gode Vustboere var nemlig i de Dage meget udspekulede i alt vedrørende Pengepungen, og de undlod at udføre Sandflugtskommissærens Ordre med den Motivering, at *de ikke kunde kende ham.*

IV.

I det 16de, 17de og 18de Århundrede er Armod og Nød et Særkende for Vester Han Herred mer end noget andet Sted i Thisted Amt. Men i Slutningen af det 18de og Begyndelsen af det 19de Århundrede sker et Omslag. Den ulykkelige Krig i Begyndelsen af Århundredet, der var så

ødelæggende for det øvrige Jylland, mærkedes så godt som ikke i Vester Han Herred. Selvfølgelig trykkede Statsbankerotten med de derpå følgende store Skatter og Afgifter, men der var så godt som ingen, der gik fra Hus og Hjem, og det lå vel mer end i noget andet deri, at de gamle Skikke og den tarvelige Levemåde vedblev at holde sig så sent, ja, næsten indtil vore Dage. Man levede så godt som udelukkende af Hjemmets egne Produkter. Ja, man købte Fisk, men Kaffe og The kendtes ikke før langt hen i det 19de Århundrede. Klæderne tilvirkede de selv. I de lange Vinteraftener kartede både Karle og Piger, medens Husmoderen spandt. Man vævede og farvede selv, ja, i enkelte Sogne avlede man selv Hørren, der brugtes. Manden snoede selv sit Reb, Tækkegarn og lignende, bandt Kurve o. desl. Det gjaldt om at være selvhjulpne, og det gjaldt at holde Pengene hjemme. Det lader dog til, at de gamle Skikke og den Simpelhed i Levemåde, hvorfor *Aagaard* i sin Beskrivelse af Thy roser Thyboerne, og som også i mange Henseender kan gælde for Han Herreder, omkring ved 1820-30 forandrer sig noget mere i Retning af Overdådighed ved festlige Lejligheder. Men den daglige Nøjsomhed bevares længe. Jeg har således hørt gamle Folk i Klim fortælle, at deres daglige Kost i Barndommen var: Om Morgenens kogt øl uden Sukker med tør Rugkørvring og måske en halv saltet Sild; til Middag: Sur Mælk og Kartofler dypet i Salt; til Aften: Fedtebrød med Salt og undertiden lidt Ost eller Fårekød. En Kop The var en ren Herlighed, og Kaffe smagtes ikke uden på Fstedagene. Men med al den Nøjsomhed i det daglige begynder som nævnt omkring ved 1820-30 en vis Yppighed og Overdådighed at tage stærk Overhånd. Dog var det så vidt jeg kan forstå, særlig ved de såkaldte Bojler (Budlag). Pastor Stenstrup, der i Begyndelsen af forrige Århundrede var Præst i Hillerslev, skriver om sine Landsmænd, hvad også kan passe på Han Herred i disse Tider:

”Ser vi hen til Almuen ved dens Gilder og Sammenkomster, ja endog til Plovgilder, som den arme Husmand må give for at få sin Jord pløjet og harvet, sit Ildebrændsel hjemkørt sin Gødning udkørt. - da fremskinner Begærligheden efter Vellevned og Forfængelighed for at kunne vise sig og ej stå tilbage.”

Om Bojlerne i Torup og Klim (og det gælder vist for hele Han Herred) omkring ved 1840, ja, det vedvarede vist på sine Steder (Tømmerby og Lild) helt ned til 1870-80, har en gammel Kone i Klim fortalt mig følgende:

Ved Bryllupper og Begravelser og de store Barselgilder beværtedes Gæsterne, når de samledes, med Vin, Brændevin og ”Goderåd” (en Slags Vandkage dypet i Sukker). Derefter Frokost med ”Kødmadsfad” og stegte Høns og Ænder med Sirups Sause. Derefter Kaffe og Kaffeponcher. Så gik man til Kirke. Efter Hjemkomsten serveredes igen med søde Kager og Brændevin, hvorefter

Hovedmåltidet begyndte. Dette varede oftest 4-5 Timer. Ja, ens Mave krymper sig, når man hører Torturen, der måtte gennemgås:

1. Oksesteg med Suppe.
2. Lamme- eller Hønsekød i Frikasé.
3. Kød med Peberrodsause.
4. Fersk, saltet eller tørret Torsk.
5. Risblomme med Mjød; eller Flæsk og Pølse med Kål. (Dette sidste skal særlig være i Brug for Hannæs.)
6. Steg (varm) af Beder, Gæs og Høns. Der er også bleven nævnt Kalvekød til mig, men det er vist ikke rimelig, da Kalvekød lige til de senere Årtier har været meget lidt efterspurgt.
7. Derefter Rødgrød med Fløde og to eller tre Slags Kager. Nogle Timer efter nød man flere Kopper Kaffe, og for de, der ønskede det, adskillige Dramme (Brændevin og Rom). Henimod Morgenstunden fik man Frokost og Punch. Op på Formiddagen fik man to eller tre Retter varm Mad og Kaffe. Endelig "Mellemad" ved et med op til 20 Slags kold Mad dækket Bord. Selvfølgelig dansedes der uafbrudt, når det da ikke var til Begravelse (og det var nok enkelte Gange, at Livsånderne blev så opildnede, også ved Begravelser, at man op på Formiddagen lod Naturen gå over Optugtelsen.)

Gæsterne betalte selv Spillemand og Kogekone. Under Spisningen af Hovedmåltidet gik to Tallerkener rundt, hvorpå blev lagt Penge til Spillemand og Kogekone. Jeg har selv oplevet den gamle Skik en Gang ved et stort Bryllup i en gammeldags Bondegård, men nu er den Skik helt borte. Derimod er det jo endnu ret almindelig, at de dansende i Dansesalen giver Spillemandspenge. Men det er jo ikke rigtig fint. Det mest moderne på det Område er jo, at Værten betaler Spillemand ligesom i Byerne.

Ved Gilderne spilledes selvfølgelig Kort, også ofte ret højt Spil. Det ansås ikke for Skam at spille og drikke i Bondens Hus, "men," skriver Aagaard om Thyboerne, "at samle sig i Kroen for at drikke og spille nedlader Thyboen sig ikke til." Den samme Æresfølelse var efter troværdige gamle Folks Udsagn også tilstede i Hanherred - og er der for Resten endnu -. De enkelte, der gik på Kroen, ringeagtedes og kaldtes "Svirebrødre".

Til et sådant Gilde var der ofte både 100 og 200 Mennesker, og man skulde jo synes, at Værten måtte blive fuldstændig ruineret. Dette var dog ikke Tilfældet. Underbalancen var vist gerne på Gæsternes Side. Først var der nu Brudeskænken ved Bryllupper (2-3 Rbd.) samt det såkaldte "Send". "Fuld Send" bestod af et halvt Får (en Bov, en Side og Rullepølse, 10 Lys, 2 Snese Æg og 1 Skål (3 til 5 Pd.) Smør. "Halv Send" 3 Høns, 4 Ænder eller 1 Gås. Gaverne, der overbragtes 3 eller 4 Dage før Gildet, blev modtagne med stor Højtidelighed, og Overbringerne fik i Tejnerne tilbage en stor Ruling og seks Ægkager (Kager af

fin Dejg med noget Krydderi, kaldet Annis) samt 8 Bakkelser.

V.

Foruden disse store Gilder var der selvfølgelig også en Del forskellige andre Sammenkomster. Jeg har således set gamle Breve fra 1780, hvori der var Indbydelse til "Fæisel", Fæstensgilde.

Hvori disse Fæstensgilder egentlig bestod, har jeg fået meget forskellige Oplysninger om; de har vist været meget forskellige i de forskellige Egne, ja endog i de forskellige Sogne.

Det mest udprægede Fæstensgilde foregik således: De forlovede kørte til Kirke en Dag i Julen, mest almindelig St. Stefansdag (2den Juledag). Før Gudstjenesten tog de ind til Præsten, der på en højtidelig Måde bekræftede Forlovelsen og holdt en Tale. Næste Efterår ved Mikkelsdag holdt man så det egentlige Bryllup. Ved disse Forlovelsesgilder eller Fester var der Forridere, der red Kapløb, og jeg har hørt af en gammel Kone, at hendes Bedstefader, der var født 1781, som Dreng havde set et sådant Tog St. Stefansdag. De var dog vist ret sjældne på den Tid til Forlovelsesfester, men ved Bryllupsfester har Skikken holdt sig til de senere År, og jeg har et Par Gange været til Stede ved Bryllup med Kapridning. Men der er sikkert en Forbindelse mellem denne Forlovelsesfest og så den gamle hedenske "Hestefest", der fandt Sted på anden Juledag. Troels Lund skriver om denne Fest:

"Oprindelsen til Hestefesten på anden Juledag må vistnok søges helt ned i Asadyrkningens Tid eller måske endnu længere tilbage. Sikkert er det at Hesten havde været Guden Freyrs hellige Dyr. Som så meget andet var dette imidlertid gået i Glemme og fremtrådte i hvert Fald nu i kristelig Forklædning. Medens Skikken uden Tvivl var den gamle, kaldtes nu den religiøse Hovedperson ikke længere Freyr, men Stefan, anden Juledags Helgen, den første Martyr. Hvor lidet end denne havde med Hest at gøre, måtte han dog overtage Freyrs Rolle og optræde som Hestens Skytshelgen. I god Tro sang man i Danmark:

"Sankt Stefan rider de Foler i Vand,
alt ved den lyse Stjerne.
For vist er nu Profeten fød,
som frelse skal al Verden."

Senere kom så Kapløb og Kapridning til. Troels Lund henviser til forskellige gamle Beretninger desangående. Nu tænker jeg mig, at det er denne gamle Skik, der i forskellige Variationer har holdt sig ret længe og som ligger til Grund for de gamle Forlovelsesfester anden Juledag med deres Kapridning og øvrige Tildragelser.

I Hanherred som vel også i andre afsidesliggende Egne har Skikken holdt sig længst. At der så også ved Siden af den mere alvorlige Del af Hestefesten har gået forskellige Narrestreger og rå Løjer er rimelig. Således har det her i Vester

Hanherred lige til de sidste Årtier været Skik, at man anden Juledag stod meget tidlig op, gør sin Stald i Stand og skynder sig hen til Naboen for uset at røgte hos ham. Som sagt den Skik er nu vist helt borte, men i hele Hanherred har bevaret sig en anden, men mere rå Skik, nemlig at man St. Stefan om Aftenen gør så megen Ustyr som mulig hos Naboen. Som et svagt Minde om Hestefesten kan nævnes, at det er meget yndet at spærre Stalddøren med Gødning fra Møddingen og derpå at gemme Møgbøren. Men som Troels Lund skriver: "Det vil være håbløst Forsøg at ville klargøre sig, hvorledes denne Fest i sine Velmagtsdage i det enkelte har taget sig ud. Kun så meget synes vi at kunne skimte, at det hele Stjernefald af senere Skikke skriver Sig fra en oprindelig Klode, en hedensk Fest for Arbejdets, Flidens og Frugtbarhedens Gud Frey, hvem hesten var helliget. Det er højst sandsynligt, at Festen er bleven fejret ikke blot ved tidlig Opståen, Røgten af sin Gerning og Nydelse af Jordens gode Gaver, men også ved hestevæddeløb, mulig Hestekampe og vel ved Hesteofring og et Fællesgilde på det slagtede."

Som særlig karakteristiske Skikke kan nævnes Klim Snapsting, Kollerup Grandstævne og Øsløs Bådefærd. - *Klim Snapsting* var almindelig kendt over hele Hanherred. Det første Ting (Sammenkomst), der holdtes efter Jul, kaldtes Snapsting. Hver Egn, hvert Herred eller By, havde sit, og i Viborg holdtes årlig et *Snaps Landsting*. I 1671 henlagdes det dog til en senere Tid på Året for Viborgs Vedkommende. Oprindelsen til de såkaldte Snapsting kendes ikke. Der er nemlig det påfaldende ved dem, at man ikke i de gamle Love eller Forordninger træffer på dem. I Valdemar Sejrs "Jydske Lov" omtales ganske vist, at Ransnævningerne (de almindelige Nævninger) skal indsættes "på det Ting, der er næst efter tolfte Dag," og Bønderne skal møde med dem og nævne dem for den kongelige Ombudsmand, som skal tage dem i Ed (Jydsk Lov II, 51). Om Biskopnævningerne hedder det, at de skal omskiftes efter Jul som de almindelige Nævninger (Jydsk Lov II 78). Selve Navnet har der været megen Strid om. Jeg husker således fra mit Ophold i Viborgegnen, at nogle Bakker i Nærheden af Rindsholm kaldes Snabes Bakker og skulde have deres Navn efter Kong Snabe, der indstiftede Viborg Snabesthing". Den almindelige Antagelse mellem Folk, der sysler med gamle Ting, er vistnok, at det meget omtvistede Ord stammer fra det latinske: *Sessionis Novi Anni Primæ* (første Møde i det ny År), S N A P: Ting.

At det så blev et Drikketing og "Snapsting", er jo ret naturligt. Folk lagde så en hel anden Betydning deri end den oprindelige. Hvem der ønsker sig nøjere Oplysning om Viborg Snapsting og de andre Ting: Drikketing, Allemandsting Søgneting (Landemøde), skal jeg henvise til Samlinger af jydsk Topografi og Historie I Bind,

hvor J. Kinch, Ribe, giver ret udførlige Oplysninger om dette Spørgsmål. Klim Snapsting stammer rimeligvis fra den Tid, da Tingstedet var her, men da det først har fået Hævd som Herredets Snapsting (jeg har ikke truffet på Snapsting andre Steder i V. Hanherred), så har man fortsat med den gamle Skik, selv længe efter at Tingstedet var flyttet til Skerpinggård.

Klim Snapsting holdtes i Ugen efter Jul ved den nuværende Fattiggård. Af Retshandlinger, der blev foretaget på Klim Snapsting, kan især nævnes den såkaldte "Ilden og Kjæren" eller Last og Klage på Ejendom, altså almindelige Politisager. Rimeligvis er også behandlet andre Ting, der må kunne findes i de gamle vist stærkt beskadede, ufuldstændige Tingbøger. Jeg håber senere at få undersøgt den Sag nærmere. Det er nemlig meget rimeligt, at Klim Snapsting går helt tilbage til det 13de og 14de Århundrede. Men således som Tinget holdtes de sidste 40 År fra 1800-1840 var det nærmest et Marked, dog ret ejendommeligt.

Her samlede Folk fra hele Vester Han Herred til Handel i Jens Andersens Gård. Nede fra Skovegnene kom Træhandlere med Træredskaber (Vogne og andre Arbejdsredskaber), fra Nibe kom Feltberederne (Garverne), Landkræmmere o.s.v. Derimod var der ikke Spor af Kreaturhandel som nu om Dage ved Markeder. Om Dagen var det mest de ældre, der samlede, men om Aftenen kom Ungdommen til, og så blev der drukket og danset 3-4 forskellige Steder i Byen. Brændevinen var jo hjemmelavet og derfor til "Indkøbspris". Efter nogle få Timers Søvn begyndtes forfra igen. Snapstingsfesten varede i 6 Dage. Så vidt jeg kan forstå, har der i ældre Tid fundet en Del "Bortfæstninger" (Forlovelser) Sted på Snapstinget. Som sådan har den befordret Slægtsforbindelsen i de forskellige Sogne. Ofte var det vel sådan, at det var de gamle, der ordnede Forholdet. Denne gamle nordiske Skik, at andre besørgede Bortfæstningen, holdt sig her længere end noget andet Sted, men på den anden Side kunde det jo være rart nok, at også de unge kom til at "synes om hinanden". Det var der god Lejlighed til på Klim Snapsting. Desværre traf det nok også, at de unge netop ved Festligheden på Snapstinget lavede Streg i Regningen for de gamle. Men efterhånden som det mere officielle Præg forsvandt, blev Drik og Kortspil det vigtigste. Folk holdt sig borte, og Snapstinget blev til de "Feltberederdage", der endnu af nogle forveksles med det oprindelige Snapsting.

Af andre gamle Skikke kan endnu nævnes "Indløsningen", Indløsning ved Kirkedøren af Barselkvinder. På Hannæs skal denne Skik have holdt sig helt ned til vore Dage.